

การศึกษาติดตามผลของการจัดการเรียนการสอนกฎหมายวิชาชีพการพยาบาล ต่อความรู้และการปฏิบัติการพยาบาลตามกฎหมายของนักศึกษาพยาบาล

แสงทอง อีระทองคำ* Ph.D. (Nursing)

เบญจพร จีงเกรียงไกร** วท.ม. (สาธารณสุขศาสตร์)

ไสว นรสาร*** พย.ม.(การพยาบาลผู้ใหญ่)

บทคัดย่อ: การศึกษาครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงเชิงบรรยายแบบติดตามไปข้างหน้า มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาติดตามผลของการจัดการเรียนการสอนกฎหมายเกี่ยวกับวิชาชีพการพยาบาล และการผดุงครรภ์ในด้านความรู้และการปฏิบัติการพยาบาลในขอบเขตของกฎหมายในนักศึกษาพยาบาลรามธิบดี กลุ่มตัวอย่างคือ นักศึกษาพยาบาลรามธิบดีชั้นปีที่ 3 ปีการศึกษา 2549 จำนวน 101 คน ซึ่งลงทะเบียนเรียนวิชากฎหมายเกี่ยวกับวิชาชีพการพยาบาลและการผดุงครรภ์ และตอบแบบสอบถามครบถ้วน เก็บรวบรวมข้อมูลก่อนการสอน และหลังการสอนวิชากฎหมายเกี่ยวกับวิชาชีพการพยาบาลและการผดุงครรภ์ 4 และ 8 เดือน โดยใช้แบบวัดความรู้และการปฏิบัติการพยาบาลในขอบเขตของกฎหมายเกี่ยวกับวิชาชีพการพยาบาล วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติบรรยายและการวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบวัดซ้ำ ผลการศึกษาพบว่า ก่อนการสอนกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีคะแนนเฉลี่ยความรู้และการปฏิบัติการพยาบาลในขอบเขตของกฎหมายอยู่ในระดับปานกลางและระดับสูงตามลำดับ คะแนนเฉลี่ยความรู้ด้านกฎหมายเกี่ยวกับวิชาชีพการพยาบาลภายหลังการสอนสูงกว่าก่อนการสอนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ อย่างไรก็ตามไม่พบความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติของคะแนนเฉลี่ยการปฏิบัติการพยาบาลในขอบเขตของกฎหมายเกี่ยวกับวิชาชีพการพยาบาลระหว่างก่อนการสอนและหลังการสอน ดังนั้นการจัดการเรียนการสอนวิชากฎหมายเกี่ยวกับวิชาชีพการพยาบาล และการผดุงครรภ์ จึงมีประโยชน์และมีความสำคัญต่อการปฏิบัติการพยาบาล สถาบันการศึกษาทางการพยาบาลจึงควรพัฒนาการเรียนการสอนวิชากฎหมายเกี่ยวกับวิชาชีพการพยาบาลและการผดุงครรภ์ให้เป็นรูปธรรม และง่ายต่อการนำไปประยุกต์ใช้ควบคู่กับการปฏิบัติการพยาบาลตามมาตรฐานวิชาชีพ เพื่อลดปัญหาการฟ้องร้องทางกฎหมาย และเพิ่มคุณภาพการพยาบาล

คำสำคัญ: กฎหมายเกี่ยวกับวิชาชีพการพยาบาลและการผดุงครรภ์ ความรู้และการปฏิบัติการพยาบาล นักศึกษาพยาบาล

*Corresponding author, ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ภาควิชาพยาบาลศาสตร์ คณะแพทยศาสตร์ โรงพยาบาลรามธิบดี มหาวิทยาลัยมหิดล
E-mail: rastj@mahidol.ac.th

**อาจารย์ ภาควิชาพยาบาลศาสตร์ คณะแพทยศาสตร์ โรงพยาบาลรามธิบดี มหาวิทยาลัยมหิดล

***รองศาสตราจารย์ ภาควิชาพยาบาลศาสตร์ คณะแพทยศาสตร์ โรงพยาบาลรามธิบดี มหาวิทยาลัยมหิดล

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การประกอบวิชาชีพการพยาบาลเกี่ยวข้องกับการดูแลและช่วยเหลือบุคคล ครอบครัว และชุมชน เพื่อการป้องกันโรค การส่งเสริมสุขภาพ การฟื้นฟูสภาพ และการรักษาโรค ซึ่งเป็นการกระทำต่อร่างกายและจิตใจของบุคคลโดยตรงตลอด 24 ชั่วโมง หากการกระทำของผู้ประกอบวิชาชีพพยาบาลกระทบต่อสิทธิหน้าที่หรือก่อให้เกิดความเสียหายต่อบุคคลอื่นแล้ว ในทางกฎหมายถือว่าการประกอบวิชาชีพการพยาบาลนั้นเป็นการกระทำผิดกฎหมายต่อชีวิต ร่างกาย อนามัย เสรีภาพ ทรัพย์สิน ตลอดจนสิทธิอย่างหนึ่งอย่างใดของบุคคล ส่งผลให้ผู้เสียหายฟ้องร้องผู้ประกอบวิชาชีพพยาบาล (มานิตย์ จุมปา, 2551; วิฑูรย์ อึ้งประพันธ์, 2546; หยุต แสงอุทัย, 2548) ทั้งนี้ในปัจจุบันการฟ้องร้องทั้งด้านการแพทย์และสาธารณสุขมีแนวโน้มเพิ่มขึ้น (ดารารพร คงจา, 2548; มานิตย์ จุมปา, 2551; แสงทอง วีระทองคำ, ลักษณะ มีเนนันทน์, และรุจิเรศ ธนุรักษ์, 2544) จากรายงานสถิติการฟ้องร้องแพทย์ต่อแพทยสภาและศาล ในช่วงปี พ.ศ. 2539-เดือน พฤษภาคม พ.ศ. 2551 ของ นายแพทย์อิทธิร คณะเจริญ ผู้ช่วยเลขาธิการแพทยสภา (กระทรวงสาธารณสุข, 2552) พบว่า เฉพาะโจทก์ที่ยื่นฟ้องกระทรวงสาธารณสุขทั้งคดีแพ่งและคดีอาญา มีคดีแพ่งจำนวน 76 คดี เป็นแพทย์ 55 ราย และพยาบาล 11 ราย ส่วนคดีอาญามี 12 คดี เป็นแพทย์ 5 ราย และพยาบาล 2 ราย สาเหตุหลักในการฟ้องร้องแพทย์ คือ การรักษาผิดพลาด รองลงมาคือการทำคลอด และวินิจฉัยผิดพลาด เช่นเดียวกับข้อมูลจากเลขาธิการสภาการพยาบาล ในการประชุมวิชาการ คณะแพทยศาสตร์โรงพยาบาลรามาธิบดี ที่กล่าวว่า สภาการพยาบาลได้รับเรื่องร้องเรียน จำนวน 48 ราย และรับไว้พิจารณา จำนวน 23 ราย ผลการพิจารณาคดีพบว่า ยกข้อกล่าวหา 4 ราย ว่า

กล่าวตกเตือน 1 ราย และคดีที่เหลืออยู่ระหว่างสืบสวนและสอบสวน ทั้งนี้คดีที่ถูกร้องเรียนเกี่ยวกับวิชาชีพการพยาบาลแบ่งออกเป็น 3 ประเด็น ได้แก่ ความผิดต่อกฎหมายบ้านเมือง ความผิดต่อผู้ป่วย และความผิดต่อผู้ร่วมวิชาชีพและผู้ร่วมงาน โดยความผิดต่อกฎหมายบ้านเมือง ได้แก่ ปลอมลายเซ็น ลงชื่อแทนกัน และเปิดคลินิกโดยไม่ได้รับอนุญาต ส่วนความผิดต่อผู้ป่วย ได้แก่ ขาดมาตรฐานในการประกอบวิชาชีพ ปฏิบัติการพยาบาลไม่สุภาพ ขาดความปลอดภัยและสิ้นเปลือง รวมทั้งเปิดเผยความลับของผู้ป่วย สำหรับความผิดต่อผู้ร่วมวิชาชีพและผู้ร่วมงาน ได้แก่ ไม่ยกย่องให้เกียรติ และการกลั่นแกล้งหรือใส่ร้าย (สุจินต์ วิจิตรกาญจน์, 2552) จึงจำเป็นที่ผู้ประกอบวิชาชีพพยาบาลต้องตระหนักและใช้ความระมัดระวังในการปฏิบัติการพยาบาล เพื่อความปลอดภัยของผู้ใช้บริการและลดความเสี่ยงต่อการเกิดปัญหาทางกฎหมาย

ดังนั้นในการประกอบวิชาชีพการพยาบาลจึงเป็นสิ่งสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่ง ที่ผู้ประกอบวิชาชีพพยาบาลไม่เพียงแต่เรียนรู้เรื่องการพยาบาล ยังต้องรู้เรื่องกฎหมายการพยาบาล และกฎหมายอื่นที่เกี่ยวข้องที่สำคัญ ได้แก่ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ปี พ.ศ. 2550 ประมวลกฎหมายอาญา ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ กฎหมายการแพทย์และสาธารณสุข เพื่อช่วยในการคุ้มครองสิทธิผู้ป่วย และเพื่อป้องกันตนเอง ไม่ให้ถูกฟ้องร้องจากการปฏิบัติการการพยาบาล รวมทั้งศึกษาแนวทางในการปฏิบัติ เมื่อเกิดปัญหาทางกฎหมาย อันจะช่วยผ่อนหนักให้เป็นเบาในคดีฟ้องร้อง (ดารารพร คงจา, 2548; ฐาน ธนชัยวิวัฒน์, 2552; มานิตย์ จุมปา, 2551; แสงทอง วีระทองคำ, ลักษณะ มีเนนันทน์, และรุจิเรศ ธนุรักษ์, 2544)

นักศึกษาพยาบาลถือว่าเป็นส่วนหนึ่งของวิชาชีพการพยาบาล สามารถฝึกปฏิบัติการพยาบาลในสถาบันการศึกษาที่สภาการพยาบาลรับรอง ตามข้อยกเว้นที่

การศึกษาติดตามผลของการจัดการเรียนการสอนกฎหมายวิชาชีพการพยาบาล ต่อความรู้และการปฏิบัติการพยาบาลตามกฎหมายของนักศึกษาพยาบาล

กฎหมายวิชาชีพการพยาบาลกำหนดไว้ (มาตรา 27) โดยต้องอยู่ในความดูแลของอาจารย์ และ/ หรือเจ้าหน้าที่พยาบาลบนหอผู้ป่วย (สภาการพยาบาล, 2540) ทั้งนี้ นักศึกษาพยาบาลรามาริบัติต้องขึ้นฝึกปฏิบัติการพยาบาลตั้งแต่ชั้นปีที่ 2 และแม้ว่านักศึกษาจะได้รับการเตรียมตัวจากคณาจารย์ในห้องฝึกทักษะทางการพยาบาล แต่ยังขาดโอกาสในการปฏิบัติการพยาบาลซ้ำๆ หรือต่อเนื่อง จึงอาจทำให้ไม่ชำนาญในการปฏิบัติการพยาบาลบนหอผู้ป่วย ที่มีการเปลี่ยนแปลงตลอด และนักศึกษา ยังอาจเผชิญสถานการณ์เฉพาะหน้า ที่ต้องแก้ไขโดยไม่ทราบล่วงหน้า ทำให้ขาดความมั่นใจในการปฏิบัติ (แสงทอง อีระทองคำ, ลักษณะ มีเนนันท์, และรุจิเรศ ธนุรักษ์, 2543) จึงอาจเกิดโอกาสเสี่ยงต่อการกระทำผิดตามกฎหมายโดยรู้เท่าไม่ถึงการณ์หรือไม่เจตนาจากการศึกษาของ สิริยา สัมมาวาท (2541) เรื่อง ความผิดพลาดในการปฏิบัติงานของนักศึกษาพยาบาล กลุ่มตัวอย่างคือ นักศึกษาพยาบาลรามาริบัติ ชั้นปีที่ 4 ปีการศึกษา 2540 จำนวน 75 คน พบว่านักศึกษาส่วนใหญ่รายงานว่า เคยปฏิบัติการพยาบาลผิดพลาด คิดเป็นร้อยละ 56 โดยส่วนใหญ่กระทำผิดพลาดในการเรียนภาคปฏิบัติ ชั้นปีที่ 3 คิดเป็นร้อยละ 57.14 รองลงมาคือชั้นปีที่ 4 คิดเป็นร้อยละ 42.86 ลักษณะของการกระทำผิดพลาดส่วนใหญ่คือ การให้ยาหรือประคบ รองลงมาคือ การให้ยาฉีด และการให้ข้อมูล โดยสาเหตุส่วนใหญ่เกิดจากขาดความรอบคอบ รองลงมาคือขาดทักษะ และขาดความรู้ ทั้งนี้การกระทำผิดของนักศึกษา อาจส่งผลให้อาจารย์ และ/หรือ ผู้ประกอบวิชาชีพการพยาบาล ที่ดูแลนักศึกษาต้องร่วมรับผิดชอบแห่งการละเมิดของนักศึกษา เว้นแต่จะพิสูจน์ได้ว่า ได้ใช้ความระมัดระวังตามสมควรแก่หน้าที่ในการดูแล (ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 429 และ มาตรา 430) (ดาราวพร คงจา, 2548; นัยนา เกิดวิชัย, 2548; หยุต แสงอุทัย, 2548; อรนิช แสงจันทร์, 2549)

หลักสูตรพยาบาลศาสตรบัณฑิต ภาควิชาพยาบาล ศาสตร์ คณะแพทยศาสตร์โรงพยาบาลรามาริบัติ เห็นความสำคัญของความรู้เกี่ยวกับกฎหมายการพยาบาล และกฎหมายที่เกี่ยวข้องต่อการปฏิบัติการพยาบาล หลักสูตรฯ จึงได้จัดการเรียนการสอนวิชากฎหมายเกี่ยวกับวิชาชีพการพยาบาลและการผดุงครรภ์ให้แก่ นักศึกษาพยาบาลชั้นปีที่ 3 เพื่อให้นักศึกษาเข้าใจขอบเขต และสิทธิของตนในการปฏิบัติการพยาบาลตามกฎหมาย ระมัดระวังมิให้มีการละเมิดสิทธิผู้ป่วยในการปฏิบัติการพยาบาล ช่วยเหลือผู้ป่วยให้ได้รับความคุ้มครองตามสิทธิผู้ป่วยที่พึงมีพึงได้ตามที่กฎหมายกำหนด และป้องกันตนเองไม่ให้ถูกฟ้องร้องจากการปฏิบัติการพยาบาล (ภาควิชาพยาบาลศาสตร์ คณะแพทยศาสตร์ โรงพยาบาลรามาริบัติ มหาวิทยาลัยมหิดล, 2550) เช่นดังการศึกษาของ แสงทอง อีระทองคำ ลักษณะ มีเนนันท์ และรุจิเรศ ธนุรักษ์ (2544) ที่ศึกษาความรู้และการปฏิบัติการพยาบาลในขอบเขตของกฎหมายวิชาชีพการพยาบาลของพยาบาลวิชาชีพ จำนวน 269 คน แบ่งเป็น 2 กลุ่ม คือ กลุ่มที่ได้รับการอบรมกฎหมายเกี่ยวกับวิชาชีพการพยาบาล จำนวน 130 คน และกลุ่มที่ไม่ได้รับการอบรม จำนวน 139 คน ผลการศึกษาพบว่า ความรู้ทางกฎหมายของพยาบาลวิชาชีพ มีความสัมพันธ์ทางบวกกับการปฏิบัติการพยาบาลภายในขอบเขตของกฎหมายวิชาชีพการพยาบาล ($r = .270$, $p < .01$) กลุ่มที่ได้รับการอบรมมีคะแนนเฉลี่ยการปฏิบัติภายในขอบเขตของกฎหมายวิชาชีพการพยาบาลสูงกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < .01$) อย่างไรก็ตามกลุ่มที่ได้รับการอบรมมีคะแนนเฉลี่ยความรู้ทางกฎหมายสูงกว่ากลุ่มที่ไม่ได้รับการอบรม แต่ไม่พบความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

นอกจากนี้วิชากฎหมายเกี่ยวกับวิชาชีพการพยาบาลและการผดุงครรภ์ ยังเป็นวิชาหนึ่งที่ผู้สำเร็จการศึกษาทางการพยาบาลต้องสอบผ่านการสอบรวบยอด

(comprehensive examination) ของหลักสูตรพยาบาลศาสตรบัณฑิต และสอบเพื่อขอขึ้นทะเบียนรับใบประกอบวิชาชีพการพยาบาลและการผดุงครรภ์จากสภาการพยาบาล รวมทั้งเป็นสมรรถนะหนึ่งที่สำคัญของพยาบาลวิชาชีพ (สภาการพยาบาล, 2540) ดังนั้นวิชานี้จึงเป็นวิชาที่มีความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง ทั้งในด้านการเรียนการสอน และการปฏิบัติการพยาบาล อย่างไรก็ตามหลักสูตรฯ ยังไม่เคยมีการติดตามประเมินความรู้ และการปฏิบัติการพยาบาลภายในขอบเขตของกฎหมายวิชาชีพการพยาบาลของนักศึกษาพยาบาลรามธิบดี และการศึกษาในเรื่องความรู้และการปฏิบัติการพยาบาล ภายในขอบเขตของกฎหมายวิชาชีพการพยาบาลของนักศึกษาพยาบาล หรือผู้ประกอบการวิชาชีพพยาบาลยังมีผู้ศึกษาจำนวนจำกัด ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาติดตามความรู้ และการปฏิบัติการพยาบาลในขอบเขตของกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับวิชาชีพการพยาบาลของนักศึกษาพยาบาลรามธิบดี เพื่อเป็นข้อมูลพื้นฐานของการจัดการเรียนการสอน วิชากฎหมายเกี่ยวกับวิชาชีพการพยาบาลและการผดุงครรภ์ และเป็นแนวทางในการป้องกันการกระทำผิดจากการปฏิบัติการพยาบาลของนักศึกษาสืบไป

กรอบแนวคิดและวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาค้นคว้าอยู่บนพื้นฐานทฤษฎีการเรียนรู้ของบลูม ที่กล่าวว่าเมื่อบุคคลเกิดการเรียนรู้จะเกิดการเปลี่ยนแปลงทางด้านความรู้ (cognitive domain) ในเนื้อหาสาระใหม่ ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงที่สมองและนำสิ่งที่ได้เรียนรู้ไปปฏิบัติจนเกิดความชำนาญ (psychomotor domain) (Bloom, 1956 อ้างใน ทิศนา ขัมมณี, 2550: 237-239) ทั้งนี้หลักสูตรพยาบาลศาสตรบัณฑิต ได้จัดเตรียมความรู้ให้นักศึกษาพยาบาล ทั้งความรู้ทางการพยาบาล กฎหมายและจริยธรรม โดยความรู้ทางการพยาบาลประกอบด้วยภาคทฤษฎี

และภาคปฏิบัติ อาทิ การพยาบาลรากฐาน การพยาบาลเด็กและวัยรุ่น การพยาบาลผู้ใหญ่ การพยาบาลผู้สูงอายุ การพยาบาลอนามัยชุมชน การพยาบาลมารดา-ทารก และการผดุงครรภ์ (ภาควิชาพยาบาลศาสตร์ คณะแพทยศาสตร์โรงพยาบาลรามาธิบดี มหาวิทยาลัยมหิดล, 2550) ส่วนความรู้ทางกฎหมายและจริยธรรม นักศึกษาจะได้เรียนตั้งแต่ชั้นปีที่ 1 และสอดแทรกเข้าไปในทุกวิชาการพยาบาล นอกจากนี้นักศึกษาต้องลงทะเบียนเรียนวิชากฎหมายเกี่ยวกับวิชาชีพการพยาบาลและการผดุงครรภ์ ในชั้นปีที่ 3 โดยการเรียนการสอนวิชากฎหมายเกี่ยวกับวิชาชีพการพยาบาลและการผดุงครรภ์ ยึดหลักการควบคุมการประกอบวิชาชีพ และหลักการคุ้มครองสวัสดิภาพของประชาชนและการสงวนอาชีพ สำหรับหลักการควบคุมการประกอบวิชาชีพจะเกี่ยวข้องกับพระราชบัญญัติวิชาชีพการพยาบาลและการผดุงครรภ์ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2540 โดยสภาการพยาบาล กำหนดคุณสมบัติของพยาบาล ที่จะขอขึ้นทะเบียนและรับใบอนุญาตประกอบวิชาชีพการพยาบาลและการผดุงครรภ์ มาตรฐานและจริยธรรมในการประกอบวิชาชีพ และเกณฑ์การพิจารณาการประพฤติผิดจริยธรรมแห่งวิชาชีพของสภาการพยาบาล หากพยาบาลถูกกล่าวหา หรือกล่าวโทษว่า ประพฤติผิดจริยธรรมการประกอบวิชาชีพ จะได้รับการสืบสวนและสอบสวนจากคณะอนุกรรมการที่แต่งตั้งโดยสภาการพยาบาล และตัดสินลงโทษตามที่กฎหมายกำหนด ได้แก่ ตักเตือน ภาคทัณฑ์ พักใช้ใบอนุญาต และเพิกถอนใบอนุญาต (ฐาน ธนชัยวิวัฒน์, 2552; ดาราพร คงจา, 2548; สภาการพยาบาล, 2540; แสงทอง วีระทองคำ, ลักษณีย์ มีนันทน์, และจุริเรศ ธนรักษ์, 2544)

ส่วนหลักการคุ้มครองสวัสดิภาพของประชาชน และการสงวนอาชีพ เกี่ยวกับรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ประมวลกฎหมายอาญา พระราชบัญญัติวิธี

**การศึกษาติดตามผลของการจัดการเรียนการสอนกฎหมายวิชาชีพการพยาบาล
ต่อความรู้และการปฏิบัติการพยาบาลตามกฎหมายของนักศึกษาพยาบาล**

พิจารณาคดีผู้บริโภคน พ.ศ. 2551 และพระราชบัญญัติหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ พ.ศ. 2545 โดยรัฐธรรมนูญกำหนดให้ประชาชนมีสิทธิเท่าเทียมกันในการรับบริการสาธารณสุขที่มีมาตรฐาน และผู้ยากไร้ไม่ต้องเสียค่าใช้จ่าย (มาตรา 51) ส่งผลให้พระราชบัญญัติหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ กำหนดให้บุคคลมีสิทธิรับบริการสาธารณสุขที่มีมาตรฐานและประสิทธิภาพ (มาตรา 5) ได้รับค่าเสียหายจากการรักษาพยาบาล (มาตรา 42) และร้องเรียนในกรณีที่ไม่ได้รับบริการตามสิทธิของตน (มาตรา 59) นอกจากนี้ผู้เสียหายสามารถฟ้องร้องต่อศาล ตามกฎหมายอาญา กฎหมายแพ่ง และกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง (ฐาน ฐานฉ้อโกง, 2552; ดาราพร คงจา, 2548; ไพโรจน์ วายุภาพ, 2552; วิฑูรย์ อึ้งประพันธ์, 2546; หยุต แสงอุทัย, 2548; อธิพร คณะเจริญ, 2551) ซึ่งกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง พ.ศ. 2551 ส่งผลกระทบต่อวิชาชีพทางสุขภาพเป็นอย่างมาก เนื่องจากผู้เสียหายสามารถฟ้องคดีด้วยวาจา (มาตรา 20) และผู้ถูกกล่าวหาต้องหาหลักฐานและมาตรฐานการพยาบาล ยืนยันต่อศาลภายใน 15 วัน (มาตรา 29) (ไพโรจน์ วายุภาพ, 2552; อธิพร คณะเจริญ, 2551) ส่วนการฟ้องคดีแพ่งที่เป็นกฎหมายเอกชน มีสาเหตุจากการละเมิดคือการกระทำโดยจงใจหรือประมาท ทำให้ผู้อื่นได้รับความเสียหายต่อร่างกาย จิตใจ สิทธิ เสรีภาพ และทรัพย์สิน ผู้กระทำละเมิดต้องชดเชยค่าเสียหายหรือเรียกว่า ค่าสินไหมทดแทน (มาตรา 420) เช่นเดียวกับการฟ้องคดีอาญาที่เป็นกฎหมายมหาชน เนื่องจากส่งผลกระทบต่อสังคม ผู้ประกอบวิชาชีพพยาบาลอาจต้องรับผิดชอบ หากกระทำโดยเจตนา ประมาท หรือไม่เจตนา จนเป็นเหตุให้ผู้อื่นได้รับความเสียหาย (มาตรา 59) โดยโทษที่ได้รับขึ้นกับความผิดที่ได้กระทำ เช่น การทอดทิ้งหรือละเลยผู้ป่วย (มาตรา 307) การพยาบาลโดยผู้ป่วยไม่ยินยอม (มาตรา 309) การหน่วงเหนี่ยวกักขังผู้ป่วยหรือทำให้

ผู้ป่วยขาดเสรีภาพ (มาตรา 310) การเปิดเผยความลับ (มาตรา 323) และการไม่ช่วยเหลือหรือปฏิเสธการประกอบวิชาชีพ (มาตรา 374) ทั้งนี้โทษทางอาญาประกอบด้วย ประหารชีวิต จำคุก กักขัง ปรับ และริบทรัพย์สิน (มาตรา 18) (ดาราพร คงจา, 2548; วิฑูรย์ อึ้งประพันธ์, 2546; หยุต แสงอุทัย, 2548)

นอกจากนี้การประกอบวิชาชีพการพยาบาลอาจก้าวล่วงวิชาชีพอื่น เช่น แพทย์ ดังนั้นเพื่อให้การปฏิบัติการพยาบาลอยู่ในขอบเขตของกฎหมาย จึงต้องมีกฎหมายยกเว้นการปฏิบัติ ได้แก่ ระเบียบกระทรวงสาธารณสุข พ.ศ. 2539 พระราชบัญญัติสถานพยาบาล พ.ศ. 2541 พระราชบัญญัติยา พ.ศ. 2510 และฉบับแก้ไขเพิ่มเติม และพระราชบัญญัติโรคติดต่อ พ.ศ. 2523 (ดาราพร คงจา, 2548; วิฑูรย์ อึ้งประพันธ์, 2546) ดังนั้นนักศึกษาพยาบาลจึงต้องเรียนรู้กฎหมายต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง เพื่อจะช่วยเหลือผู้ป่วยภายในขอบเขตของกฎหมาย มิฉะนั้นอาจต้องรับโทษทางอาญาจากการปฏิบัติการพยาบาลได้ จึงเห็นได้ว่าการเรียนการสอนวิชากฎหมายเกี่ยวกับวิชาชีพการพยาบาลและการผดุงครรภ์ เป็นสิ่งสำคัญที่ขาดไม่ได้สำหรับนักศึกษาพยาบาล และยังเป็นสิ่งที่ติดตัวนักศึกษาหลังจากสำเร็จการศึกษา และปฏิบัติหน้าที่ในฐานะผู้ประกอบวิชาชีพพยาบาล

วัตถุประสงค์การวิจัย

ศึกษาติดตามความรู้และการปฏิบัติการพยาบาลในขอบเขตของกฎหมายเกี่ยวกับวิชาชีพการพยาบาลของนักศึกษาพยาบาลรามธิบดี ภายหลังการเรียนการสอนวิชากฎหมายเกี่ยวกับวิชาชีพการพยาบาลและการผดุงครรภ์

สมมติฐานการวิจัย

1. คะแนนเฉลี่ยความรู้ด้านกฎหมายเกี่ยวกับวิชาชีพการพยาบาลของนักศึกษาพยาบาลรามาริบัติ หลังการสอน 4 เดือน และ 8 เดือน สูงกว่าก่อนการสอน
2. คะแนนเฉลี่ยการปฏิบัติการพยาบาลในขอบเขตของกฎหมายเกี่ยวกับวิชาชีพการพยาบาลของนักศึกษาพยาบาลรามาริบัติ หลังการสอน 4 เดือน และ 8 เดือน สูงกว่าก่อนการสอน

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงบรรยายแบบติดตามไปข้างหน้า (descriptive prospective study) เพื่อศึกษาติดตามการจัดการเรียนการสอนกฎหมายเกี่ยวกับวิชาชีพการพยาบาลและการผดุงครรภ์ในด้านความรู้ และการปฏิบัติการพยาบาลในขอบเขตของกฎหมายเกี่ยวกับวิชาชีพการพยาบาลของนักศึกษาพยาบาลรามาริบัติ

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้เป็นนักศึกษาพยาบาลชั้นปีที่ 3 หลักสูตรพยาบาลศาสตรบัณฑิต ภาควิชาพยาบาลศาสตร์ คณะแพทยศาสตร์โรงพยาบาลรามาริบัติ ปีการศึกษา 2549 จำนวน 134 คน

กลุ่มตัวอย่างคือนักศึกษาพยาบาลชั้นปีที่ 3 หลักสูตรพยาบาลศาสตรบัณฑิต ภาควิชาพยาบาลศาสตร์คณะแพทยศาสตร์โรงพยาบาลรามาริบัติ จำนวน 129 คน มีคุณสมบัติตามเกณฑ์คัดเข้า ได้แก่ มีสุขภาพแข็งแรง ทั้งร่างกายและจิตใจ ลงทะเบียนเรียนวิชากฎหมายเกี่ยวกับวิชาชีพการพยาบาลและการผดุงครรภ์ สมัครใจเข้าร่วมโครงการวิจัย และร่วมในการตอบแบบสอบถาม ตั้งแต่เริ่มต้นจนถึงสิ้นสุดการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ใช้เครื่องมือรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสอบถาม ซึ่งมีเนื้อหาครอบคลุมตามวัตถุประสงค์การวิจัย ประกอบด้วย 3 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 ข้อมูลส่วนบุคคล สร้างโดยผู้วิจัย ประกอบด้วย เพศ อายุ การอบรมความรู้ทางกฎหมายเกี่ยวกับวิชาชีพการพยาบาล และความสำคัญของความรู้ทางกฎหมาย

ส่วนที่ 2 ความรู้ด้านกฎหมายเกี่ยวกับวิชาชีพการพยาบาล ซึ่งผู้วิจัยดัดแปลงจากแบบสอบถามจากงานวิจัยของ แสงทอง อีระทองคำ ลักษณะ มีเน้นท์ และจุริเรศ ธนุรักษ์ (2544) เพื่อให้เหมาะสมกับนักศึกษาพยาบาล ประกอบด้วย ข้อคำถามเกี่ยวกับความรู้ทั่วไปของกฎหมาย กฎหมายแพ่ง กฎหมายอาญา กฎหมายวิชาชีพการพยาบาลและการผดุงครรภ์ กฎหมายการแพทย์และสาธารณสุข และสิทธิผู้ป่วย จำนวน 30 ข้อ 30 คะแนน เป็นแบบให้เลือกตอบ ถ้าตอบ “ถูก” ให้ 1 คะแนน ถ้าตอบ “ผิด” หรือ “ไม่แน่ใจ” ให้ 0 คะแนน ข้อคำถามที่ถูกคือ ข้อ 1, 2, 3, 4, 6, 14, 17, 19, 21, 24, 25, 26, 27, 28, 30 ส่วนข้อคำถามที่ผิดคือข้อ 5, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 15, 16, 18, 20, 22, 23, และ 29 หากคะแนนน้อยกว่าหรือเท่ากับ 10 คะแนน ถือว่ามีความรู้ด้านกฎหมายเกี่ยวกับวิชาชีพการพยาบาลในระดับต่ำ คะแนนมากกว่า 10-20 คะแนน และคะแนนมากกว่า 20 คะแนน แสดงว่าความรู้ด้านกฎหมายเกี่ยวกับวิชาชีพการพยาบาลอยู่ในระดับปานกลางและระดับสูง ตามลำดับในการศึกษาครั้งนี้ค่าความเที่ยงแบบวัดความรู้ด้านกฎหมายเกี่ยวกับวิชาชีพการพยาบาลของกลุ่มตัวอย่างโดยใช้คูเดอร์ริชาร์ดสัน (KR-20) มีค่าเท่ากับ .68

ส่วนที่ 3 การปฏิบัติการพยาบาลในขอบเขตของกฎหมายที่เกี่ยวกับวิชาชีพการพยาบาล ซึ่งผู้วิจัยดัดแปลงจากแบบสอบถามงานวิจัยของ แสงทอง อีระทองคำ

การศึกษาติดตามผลของการจัดการเรียนการสอนกฎหมายวิชาชีพการพยาบาล ต่อความรู้และการปฏิบัติการพยาบาลตามกฎหมายของนักศึกษาพยาบาล

ลักษมี มีเนนันท์, และจุริศ ธนุรักษ์ (2544) เพื่อให้เหมาะสมกับนักศึกษาพยาบาล จำนวน 20 ข้อ ประกอบด้วย ข้อความเชิงบวก (ข้อที่ 1, 2, 3, และ 19) และ ข้อความเชิงลบ (ข้อที่ 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 20) คะแนนรวม 60 คะแนน โดยแต่ละข้อมีคำตอบ 4 ตัวเลือก ได้แก่ “ไม่เคย” “บางครั้ง” “บ่อยครั้ง” และ “ทุกครั้ง” มีค่าคะแนน 0-3 คะแนน หากคะแนนน้อยกว่าหรือเท่ากับ 20 คะแนน ถือว่า มีการปฏิบัติการพยาบาลในขอบเขตของกฎหมายในระดับต่ำ คะแนน มากกว่า 20 -40 คะแนน และคะแนน มากกว่า 40 คะแนน แสดงว่า การปฏิบัติการพยาบาลในขอบเขตของกฎหมายอยู่ในระดับปานกลางและระดับสูงตามลำดับ ในการศึกษาครั้งนี้ค่าความเที่ยงแบบวัด การปฏิบัติการพยาบาลในขอบเขตของกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับวิชาชีพการพยาบาลของกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้ สัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค มีค่าเท่ากับ .80

ข้อพิจารณาจริยธรรมในการศึกษา

เมื่อได้รับการอนุมัติจากคณะกรรมการจริยธรรม การวิจัยในคน คณะแพทยศาสตร์โรงพยาบาลรามาธิบดี มหาวิทยาลัยมหิดล (ID 01-50-09ย) ผู้วิจัยได้แนะนำตนเอง อธิบายวัตถุประสงค์ ประโยชน์ของการวิจัย และแจ้งแก่กลุ่มตัวอย่างถึงสิทธิในการปฏิเสธ และ/หรือ ยกเลิกการเข้าร่วมวิจัย โดยไม่มีผลกระทบต่อการเรียน และจึงเริ่มเก็บข้อมูล พร้อมทั้งปฏิบัติตามหลัก จริยธรรมการวิจัยอย่างเคร่งครัด การนำเสนอผลการ ศึกษากระทำในภาพรวม โดยไม่เปิดเผยชื่อกลุ่ม ตัวอย่าง

วิธีการเก็บข้อมูล

การศึกษาครั้งนี้ผ่านการพิจารณาจากคณะกรรมการ จริยธรรมการวิจัยในคน คณะแพทยศาสตร์โรงพยาบาล รามาธิบดี ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้

1. ขออนุมัติเก็บข้อมูลจากหัวหน้าภาควิชา พยาบาลศาสตร์ จากนั้นขอพบกลุ่มตัวอย่าง อธิบาย วัตถุประสงค์และการดำเนินการวิจัย เมื่อกลุ่มตัวอย่าง สัมผัสใจเข้าร่วมงานวิจัย ให้เซ็นหนังสือยินยอม พร้อม นัดหมายวันเก็บข้อมูลก่อนการสอน

2. เก็บข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามความรู้ด้าน กฎหมายเกี่ยวกับวิชาชีพการพยาบาล และแบบสอบถาม การปฏิบัติการพยาบาลในขอบเขตของกฎหมายที่เกี่ยวข้อง กับวิชาชีพการพยาบาล รวมทั้งสิ้น 3 ครั้ง ได้แก่ ครั้งที่ 1 ก่อนการสอนวิชากฎหมายเกี่ยวกับวิชาชีพการพยาบาล และการผดุงครรภ์ ในภาคฤดูร้อน ปีการศึกษา 2549 ครั้งที่ 2 เมื่อสิ้นสุดภาคการศึกษาที่ 1 (หลังการสอน 4 เดือน) และครั้งที่ 3 เมื่อสิ้นสุดภาคการศึกษาที่ 2 (หลังการสอน 8 เดือน) ปีการศึกษา 2550 โดยเริ่ม เก็บข้อมูลตั้งแต่วันที่ 22 กุมภาพันธ์ พ.ศ.2550 จนถึง วันที่ 15 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2551

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลใช้โปรแกรมสถิติสำเร็จรูป ทางคอมพิวเตอร์ โดยใช้สถิติบรรยายในการวิเคราะห์ ข้อมูลส่วนบุคคล ความรู้และการปฏิบัติการพยาบาล ในขอบเขตของกฎหมายเกี่ยวกับวิชาชีพการพยาบาล ของนักศึกษาพยาบาลรามาธิบดี และใช้สถิติอ้างอิง one-way repeated measures analysis of variances เพื่อเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยความรู้และการปฏิบัติ การพยาบาลในขอบเขตของกฎหมายเกี่ยวกับวิชาชีพ การพยาบาลของนักศึกษาพยาบาลรามาธิบดี ก่อนการ สอน หลังการสอน 4 เดือน และ 8 เดือน โดยคะแนน ความรู้และคะแนนการปฏิบัติการพยาบาลในขอบเขต ของกฎหมายเกี่ยวกับวิชาชีพการพยาบาลมีการ กระจายปกติ และมีความแปรปรวนเท่ากัน

ผลการวิจัย

กลุ่มตัวอย่างสมัครใจเข้าร่วมงานวิจัยจำนวน 129 คน ร่วมในการวิจัยจนสิ้นสุดโครงการและตอบแบบสอบถามสมบูรณ์มีจำนวน 101 คน คิดเป็นร้อยละ 78.3 ของกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง คิดเป็นร้อยละ 92.1 อายุเฉลี่ย 21.1 ปี (SD = 0.7) ทั้งหมดไม่เคยได้เรียนหรืออบรมความรู้ทางกฎหมาย

เกี่ยวกับวิชาชีพการพยาบาล และกลุ่มตัวอย่างเห็นด้วยอย่างยิ่งถึงความสำคัญของความรู้ทางกฎหมายต่อการดำเนินชีวิตประจำวันและการปฏิบัติการพยาบาล คิดเป็นร้อยละ 75.2 และ 79.2 ตามลำดับ ทั้งนี้กฎหมายวิชาชีพการพยาบาลมีความสำคัญที่สุดต่อการปฏิบัติการพยาบาล คิดเป็นร้อยละ 84.2 รองลงมาคือ กฎหมายอาญา คิดเป็นร้อยละ 15.8 ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 จำนวนและร้อยละข้อมูลส่วนบุคคลของกลุ่มตัวอย่าง (N = 101)

ข้อมูลส่วนบุคคล	จำนวน	ร้อยละ
เพศ		
หญิง	93	92.1
ชาย	8	7.9
การอบรมความรู้ทางกฎหมายเกี่ยวกับวิชาชีพการพยาบาล		
ไม่เคย	101	100
ความรู้ทางกฎหมายมีความสำคัญต่อการดำเนินชีวิตประจำวัน		
เห็นด้วยอย่างยิ่ง	76	75.2
เห็นด้วย	25	24.8
ความรู้ทางกฎหมายมีความสำคัญต่อการปฏิบัติการพยาบาล		
เห็นด้วยอย่างยิ่ง	80	79.2
เห็นด้วย	21	20.8
กฎหมายที่มีความสำคัญที่สุดในการปฏิบัติการพยาบาล		
กฎหมายวิชาชีพการพยาบาล	85	84.2
กฎหมายอาญา	16	15.8

**การศึกษาติดตามผลของการจัดการเรียนการสอนกฎหมายวิชาชีพการพยาบาล
ต่อความรู้และการปฏิบัติการพยาบาลตามกฎหมายของนักศึกษาพยาบาล**

กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีคะแนนเฉลี่ยความรู้ด้านกฎหมายเกี่ยวกับวิชาชีพการพยาบาลก่อนการสอน อยู่ในระดับปานกลาง ($M = 17.0$, $SD = 3.2$, $range = 5-25$) คะแนนเฉลี่ยหลังการสอน 4 เดือน และหลังการสอน 8 เดือน อยู่ในระดับสูงทั้งสองช่วงเวลา ($M = 21.2$, $SD = 2.4$, $range = 16-27$ และ $M = 22.1$, $SD = 2.2$, $range = 16-27$ ตามลำดับ) ทั้งนี้คะแนนเฉลี่ยความรู้ด้านกฎหมายเกี่ยวกับวิชาชีพการพยาบาลมีความแตกต่างกันอย่างน้อยหนึ่งช่วงเวลา ($F_{(2, 200)} = 121.22$, $p < .001$) ดังตารางที่ 2 โดยพบว่า คะแนนเฉลี่ยความรู้ด้านกฎหมายเกี่ยวกับวิชาชีพการพยาบาลภายหลังการสอน 4 เดือน สูงกว่าก่อนการสอนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($F_{(13, 188)} = 2.62$, $p < .01$) เช่นเดียวกับภายหลังการสอน 8 เดือน คะแนน

เฉลี่ยความรู้ด้านกฎหมายเกี่ยวกับวิชาชีพการพยาบาลเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติเมื่อเทียบกับภายหลังการสอน 4 เดือน ($F_{(11, 190)} = 5.10$, $p < .001$) และก่อนการสอน ($F_{(13, 188)} = 2.44$, $p < .01$) ดังตารางที่ 3

ส่วนคะแนนเฉลี่ยการปฏิบัติการพยาบาลในขอบเขตของกฎหมายเกี่ยวกับวิชาชีพการพยาบาลก่อนการสอน หลังการสอน 4 เดือน และหลังการสอน 8 เดือนอยู่ในระดับสูง ($M = 51.5$, $SD = 3.0$, $range = 42-57$; $M = 52.0$, $SD = 2.5$, $range = 43-57$; และ $M = 51.9$, $SD = 2.8$, $range = 43-57$ ตามลำดับ) อย่างไรก็ตามคะแนนเฉลี่ยการปฏิบัติการพยาบาลในขอบเขตของกฎหมายเกี่ยวกับวิชาชีพการพยาบาลไม่มีความแตกต่างกัน ($F_{(2, 200)} = 1.44$, $p > .05$) ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 เปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยของความรู้และการปฏิบัติการพยาบาลในขอบเขตของกฎหมายเกี่ยวกับวิชาชีพการพยาบาลก่อนการสอน และหลังการสอน 4 เดือน และ 8 เดือน ด้วยการวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบวัดซ้ำ (one-way repeated measures ANOVA) ($N = 101$)

ตัวแปร	แหล่งของความแปรปรวน	SS	df	MS	F	p
ความรู้ด้านกฎหมาย	เวลา	1460.85	2	730.43	121.22	< .001
	ความคลาดเคลื่อน	1205.15	200	6.03		
การปฏิบัติการพยาบาลใน	เวลา	121.21	2	6.10	1.44	.240
	ความคลาดเคลื่อน	849.80	200	4.25		

ตารางที่ 3 ความแตกต่างคะแนนเฉลี่ยความรู้ด้านกฎหมายเกี่ยวกับวิชาชีพการพยาบาลก่อนการสอนและหลังการสอน 4 เดือน และ 8 เดือน ด้วยการวิเคราะห์ Post hoc ($N = 101$)

เวลา (1)	เวลา (2)	ความแตกต่างคะแนนเฉลี่ย*	S.E.	F	p
ก่อนการสอน	หลังการสอน 4 เดือน	4.13	0.22	2.62	.002
	หลังการสอน 8 เดือน	5.05	0.21	2.44	.004
หลังการสอน 4 เดือน	หลังการสอน 8 เดือน	0.92	0.16	5.10	< .001

หมายเหตุ* = เวลา (2) - เวลา (1)

การอภิปรายผล

คะแนนเฉลี่ยความรู้ด้านกฎหมายเกี่ยวกับวิชาชีพการพยาบาลก่อนการสอนของกลุ่มตัวอย่างอยู่ในระดับปานกลาง และพบคะแนนเฉลี่ยความรู้ด้านกฎหมายเกี่ยวกับวิชาชีพการพยาบาลภายหลังการสอน 4 เดือน สูงกว่าก่อนการสอนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ เกิดเนื่องจากปัจจัยหลายด้าน กล่าวคือการจัดการเรียนการสอนวิชากฎหมายวิชาชีพการพยาบาลได้มีการจัดทำเอกสารประกอบการเรียนการสอนในทุกหัวข้อเรื่อง เพื่อให้กลุ่มตัวอย่างทบทวนทำความเข้าใจ พร้อมเปิดโอกาสซักถามได้ทุกโอกาส และในสองชั่วโมงสุดท้ายของแผนการเรียนการสอนในวิชา กลุ่มตัวอย่างต้องนำเสนอกรณีศึกษา และวิเคราะห์ประเด็นปัญหาทางกฎหมายพร้อมหาแนวทางในการแก้ปัญหา ซึ่งคุณจารย์จะเข้าร่วมอภิปรายและชี้ประเด็นต่าง ๆ ทำให้นักศึกษาสามารถประยุกต์ความรู้ทางกฎหมายสู่การปฏิบัติการพยาบาลได้ ซึ่งเป็นไปตามทฤษฎีการเรียนรู้ของบลูม (Bloom, 1956 อ้างใน ทิศนา แคมมณี, 2550: 237-239) และเมื่อติดตามกลุ่มตัวอย่างภายหลังการสอน 8 เดือน พบว่าคะแนนเฉลี่ยความรู้ด้านกฎหมายเกี่ยวกับวิชาชีพการพยาบาลเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติเมื่อเทียบกับภายหลังการสอน 4 เดือน และก่อนการสอน อาจเนื่องจากในช่วงที่เก็บข้อมูล กลุ่มตัวอย่างต้องทบทวนความรู้เพื่อเตรียมสอบรวบยอด ซึ่งเป็นเกณฑ์ในการขอสำเร็จการศึกษาของหลักสูตรฯ และสอบเพื่อขอขึ้นทะเบียนรับใบประกอบวิชาชีพการพยาบาลและการผดุงครรภ์จากสภาการพยาบาล ดังนั้นกลุ่มตัวอย่างจึงมีคะแนนความรู้เพิ่มขึ้นจากเดิม สอดคล้องกับการศึกษาของแสงทอง อีระทองคำ, ลักษณีย์ มีเนนันทน์ และ รุจิเรศ ธนรักษ์ (2544) ที่ศึกษาความรู้และการปฏิบัติการพยาบาลในขอบเขตของกฎหมายวิชาชีพการพยาบาลและการผดุงครรภ์ของพยาบาลวิชาชีพ พบว่า กลุ่มที่ได้รับการอบรมมี

คะแนนเฉลี่ยความรู้ทางกฎหมายสูงกว่ากลุ่มที่ไม่ได้รับการอบรม แต่ไม่พบความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

ส่วนคะแนนเฉลี่ยการปฏิบัติการพยาบาลในขอบเขตของกฎหมายเกี่ยวกับวิชาชีพการพยาบาลก่อนการสอนของกลุ่มตัวอย่างอยู่ในระดับสูง แต่ไม่พบความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติเมื่อเปรียบเทียบกับหลังการสอน อาจเกิดเนื่องจากกลุ่มตัวอย่างฝึกปฏิบัติการพยาบาลในหอผู้ป่วย ภายใต้การดูแลของอาจารย์ และ/หรือ เจ้าหน้าที่พยาบาลบนหอผู้ป่วยอย่างใกล้ชิดและตลอดเวลา รวมทั้งได้รับการบอกกล่าวว่าต้องไม่ปฏิบัติการพยาบาลโดยลำพัง และในบางกิจกรรมที่ยังไม่มีความชำนาญ ต้องทบทวนความรู้และฝึกปฏิบัติกับอาจารย์ และ/หรือ เจ้าหน้าที่พยาบาลก่อนที่จะไปปฏิบัติจริงกับผู้ป่วย ทำให้กลุ่มตัวอย่างลดความเสี่ยงต่อการปฏิบัติการพยาบาลที่ผิดกฎหมาย และเพิ่มความมั่นใจในการปฏิบัติพยาบาลในหอผู้ป่วยตามมาตรฐานการพยาบาล (แสงทอง อีระทองคำ, รุจิเรศ ธนรักษ์, และลักษณีย์ มีเนนันทน์, 2544) ซึ่งจากการศึกษาที่ผ่านมาของแสงทอง อีระทองคำ, ลักษณีย์ มีเนนันทน์ และรุจิเรศ ธนรักษ์ (2544) พบว่า กลุ่มที่ได้รับการอบรมมีคะแนนเฉลี่ยการปฏิบัติภายในขอบเขตของกฎหมายวิชาชีพการพยาบาลสูงกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ดังนั้นการจัดการเรียนการสอนวิชากฎหมายเกี่ยวกับวิชาชีพการพยาบาลและการผดุงครรภ์ จึงมีประโยชน์และมีความสำคัญต่อการปฏิบัติการพยาบาลของกลุ่มตัวอย่าง

ข้อเสนอแนะ

1. ด้านการศึกษา การจัดการเรียนการสอนวิชากฎหมายเกี่ยวกับวิชาชีพการพยาบาลและการผดุงครรภ์ มีประโยชน์และมีความสำคัญต่อการปฏิบัติการ

การศึกษาติดตามผลของการจัดการเรียนการสอนกฎหมายวิชาชีพการพยาบาล ต่อความรู้และการปฏิบัติการพยาบาลตามกฎหมายของนักศึกษาพยาบาล

พยาบาล สถาบันการศึกษาทางการพยาบาลจึงควรพัฒนาการเรียนการสอน วิชากฎหมายเกี่ยวกับวิชาชีพการพยาบาลและการผดุงครรภ์ให้เป็นรูปธรรม และง่ายต่อการนำไปประยุกต์ใช้ควบคู่กับการปฏิบัติการพยาบาลตามมาตรฐานวิชาชีพ

2. ด้านการวิจัย ควรมีการศึกษาติดตามความรู้และการปฏิบัติของนักศึกษาพยาบาลในขณะที่เป็นนักศึกษา และเมื่อสำเร็จการศึกษาเป็นระยะ

3. ด้านการปฏิบัติการพยาบาล นักศึกษาพยาบาลควรศึกษาความรู้เกี่ยวกับกฎหมายเกี่ยวกับวิชาชีพ

การพยาบาลและการผดุงครรภ์อย่างต่อเนื่องและนำไปประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติการพยาบาลเมื่อสำเร็จการศึกษา เพื่อลดความเสี่ยงต่อการกระทำความผิดทางกฎหมาย อันจะทำให้เพิ่มคุณภาพและมาตรฐานการพยาบาล

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงสาธารณสุข. (2552). *กมธ. สาธารณสุขแนะให้เลิกฟ้องอาญาแพทย์*. เข้าถึงเมื่อ 12 สิงหาคม พ.ศ.2552 จาก http://www.moph.go.th/ops/iprg/iprg_new/include/admin_hotnew/show_hotnew.php?idHot_new=21721.
- ฐาน ธนชัยวิวัฒน์. (2552). *กฎหมายคุ้มครองแพทย์ พยาบาลโรค ยา และสาธารณสุข*. กรุงเทพฯ: สุตราพิศาล.
- ดารารพร คงจา. (2548). *กฎหมายการประกอบวิชาชีพการพยาบาล*. กรุงเทพฯ: ยุทธรินทร์การพิมพ์.
- ทิตนา แคมมณี. (2550). *ศาสตร์การสอน: องค์ความรู้เพื่อการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ* (พิมพ์ครั้งที่ 6). กรุงเทพฯ: ด่านสุทธการพิมพ์.
- นัยนา เกิดวิชัย. (2548). *ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ประมวลกฎหมายอาญา*. นครปฐม: นิติไณย.
- ไพโรจน์ วายุภาพ. (2552). *คำอธิบายกฎหมายวิธีพิจารณาความผิดผู้บริโภค*. กรุงเทพฯ: พลสยามพริ้นติ้งและพับลิชชิ่ง (ประเทศไทย).
- ภาควิชาพยาบาลศาสตร์ คณะแพทยศาสตร์โรงพยาบาลรามาธิบดี มหาวิทยาลัยมหิดล. (2550). *คู่มือหลักสูตรพยาบาลศาสตรบัณฑิต หลักสูตรปรับปรุง พ.ศ. 2550*. (เอกสารอัดสำเนา).
- มานิตย์ จุมปา. (2551). *ข้อควรระวังทางกฎหมายของพยาบาล*. กรุงเทพฯ: วี. พรินท์.
- วิฑูรย์ อึ้งประพันธ์. (2546). *กฎหมายการแพทย์ ความรับผิดชอบทางกฎหมายของผู้ประกอบวิชาชีพด้านการแพทย์และสาธารณสุข*. กรุงเทพฯ: วิทยุชน.
- สภาการพยาบาล. (2540). *พระราชบัญญัติวิชาชีพการพยาบาลและการผดุงครรภ์ พ.ศ. 2528 และแก้ไขเพิ่มเติมโดย พระราชบัญญัติวิชาชีพการพยาบาลและการผดุงครรภ์ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2540*. นนทบุรี: เดอะเบสท์ กราฟฟิค แอนด์ ปริ้นท์.
- สิระยา สัมมาวาจ. (2541). ความผิดพลาดในการปฏิบัติงานของนักศึกษาพยาบาล. *รามาริบัติพยาบาลสาร*, 4(2), 190-203.
- สุจินต์ วิจิตรกาญจน์. (2552). *การป้องกันความผิดทางกฎหมายวิชาชีพการพยาบาล*. เอกสารประกอบ การประชุมวิชาการ เรื่องการป้องกันความผิดทางกฎหมายวิชาชีพของพยาบาล. วันที่ 2 มีนาคม พ.ศ. 2552 ณ คณะแพทยศาสตร์โรงพยาบาลรามาธิบดี. (เอกสารอัดสำเนา).
- แสงทอง อีระทองคำ, รุจิเรศ ธนุรักษ์, และลักษณี่ มีนะนันท์. (2544). ผลของการเข้าร่วมโครงการสอนเสริมทักษะหัตถการขั้นพื้นฐานทางการพยาบาลของนักศึกษาพยาบาล รามาริบัติ. *รามาริบัติพยาบาลสาร*, 7(2), 146-156.
- แสงทอง อีระทองคำ, ลักษณี่ มีนะนันท์, และรุจิเรศธนุรักษ์. (2543). ความคิดเห็นต่อการจัดการเรียนการสอนวิชาการพยาบาลพื้นฐาน: โอกาสและความมั่นใจในการปฏิบัติกิจกรรมพยาบาลบนหอผู้ป่วย. *วารพยาบาลสาร*, 2(2), 46-55.
- แสงทอง อีระทองคำ, ลักษณี่ มีนะนันท์, และรุจิเรศธนุรักษ์. (2544). เปรียบเทียบความรู้และการปฏิบัติการพยาบาลในขอบเขตของกฎหมายเกี่ยวกับวิชาชีพการพยาบาลของพยาบาลวิชาชีพ ภาควิชาพยาบาลศาสตร์ คณะแพทยศาสตร์โรงพยาบาลรามาธิบดี. *รามาริบัติพยาบาลสาร*, 7(3), 184-197.
- หยุด แสงอุทัย. (2548). *ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับกฎหมายทั่วไป* (พิมพ์ครั้งที่ 16). กรุงเทพฯ: ประกายพริก.
- อรนิจ แสงจันทร์. (2549). *กฎหมายและจริยศาสตร์กับการพยาบาล*. สงขลา: ลิ้มบราเดอร์การพิมพ์.
- อิทธิพร คณะเจริญ. (2551). พรบ. วิธีพิจารณาความคดีผู้บริโภค พ.ศ. 2551 กับวิชาชีพสุขภาพ. *จดหมายข่าวแพทยสภา*, 16(2), 14-16.

A Prospective Study of Outcomes of a Teaching-Learning Course of the Professional Nursing Law on Knowledge and Nursing Practice in the Realm of Law among Nurse Students

Sangthong Terathongkum Ph.D. (Nursing)*

*Benchaporn Chuengkriangkrai** M.Sc. (Public Health)*

*Savai Norasan*** M.N.S. (Adult Nursing)*

Abstract: The descriptive prospective study was carried out to examine outcomes of a teaching-learning course of the professional nursing law on knowledge and nursing practice within the realm of laws among nurse students. The sample was the third year of Ramathibodi Nursing Students in the academic year 2006. There were 101 participants, who registered this course and completed questionnaires. Data were collected before and after 4 and 8 months of the teaching-learning course of professional nursing and midwifery law using the questionnaires of knowledge and nursing practice in the realm of nursing law and related law. The data were analyzed using descriptive statistics and one-way repeated measures ANOVA. The result revealed that before the course began, participants had the mean score of knowledge and nursing practice in the realm of law in the moderate and high level, respectively. After the course ended, the participants showed significantly increased knowledge of nursing law as compared to before the course began. However, there was no significant difference of mean scores of nursing practice in the realm of law between before and after course. Thus, the teaching-learning course of professional nursing and midwifery law is beneficial and important to nursing practice. The academic institute of nursing should develop the teaching-learning course of professional nursing and midwifery law to be less abstract and simple to apply in the nursing practice following the profession criteria in order to increase the quality of nursing and decrease accusation of legal problems.

Keywords: Professional Nursing and Midwifery Law, Knowledge, Nursing Practice, Nurse Students

**Corresponding author, Assistant Professor, Department of Nursing, Faculty of Medicine Ramathibodi Hospital, Mahidol University, E-mail: rastj@mahidol.ac.th*

***Lecturer, Department of Nursing, Faculty of Medicine Ramathibodi Hospital, Mahidol University*

****Associate Professor, Department of Nursing, Faculty of Medicine Ramathibodi Hospital, Mahidol University*